

JUGOSLAVIJA

PROF. DR. BORIVOJE Ž. MILOJEVIĆ

Povodom sedamdeset-godišnjice života.

22. prosinca 1955. navršio je sedamdeset godina, a na kraju školske 1955/56. umirovljen je prof. dr. Borivoje Ž. Milojević, direktor Geografskog instituta Univerziteta u Beogradu i počasni član Geografskog društva Hrvatske.

Prof. Milojević je rođen u selu Carini, zapadna Srbija i dijete je učiteljske porodice. Posljednje je značajno za cijeli rad i život prof. Milojevića, koji je od djetinstva u stalnoj vezi sa školom i mladima. Na iskustva iz đačkih i studentskih klupa nadovezalo se 47 godina nastavničkog rada (12 u srednjoj školi i 35 na univerzitetu). Prof. Milojević je znao ova iskustva veoma dobro i društveno pozitivno spojiti. Mi, njegovi uče-

nici, sjećamo se veselog lica na svaki naš pozitivan korak, riječi bodrenja i nesebične i svestrane podrške u radu, a dosljedno je izbjegavao naučno sektaštvo. Prof. Milojević je kod svih učenika gledao i gajio pozitivne osobine, a umješno je prelazio preko grešaka i time je postizavao najveći uspjeh. Za generacije učenika i kasnijih suradnika i prijatelja, on je B o r a - pojam predanog učitelja i prijatelja.

Osićaj osobne odgovornosti i lojalnih odnosa vidi se u Milojevićevom znanstvenom radu. Dak velike i pionirske škole J. Cvijića, mladi Milojević surađuje i daje prve radove na područjima, koje je inicirao veliki učitelj: u kolekciji »Naselja srpskih zemalja« izlaze njegovi radovi Rađevina i Jadar (1913); Južna Makedonija (1920); Kupreško, Vukovsko, Ravno i Glamočko polje (1923); uz to se redaju manji radovi: Antropogeografska promatranja iz Dalmacije (Glasnik Srpskog društva (1913), Pešter i Sjenica (Glasnik Geog. društva 1921); O kršu oko Ostrovske jezera (glasnik Geog. društva 1921); Glečerski tragovi u oblasti Vlasulje, Bioča i Kručice i Beleške o glečerskim tragovima na Raduši, Cincaru, Satoru, Troglavu i Velebitu (Glas. Geog. društva 1922); Geomorfološka promatranja u dolini Cetine (Zbornik radova posvećen Jovanu Cvijiću, 1924) i drugi.

Nakon iznenadne smrti J. Cvijića (1927. god.), prof. Milojević preuzima formalnu odgovornost za rad, koji je znatnim dijelom već ranije vodio. Njegov daljnji rad je podređen društvenoj odgovornosti, koja proizlazi iz vođenja univerzitetske katedre. U ovom radu prof. Milojević se rukovodi principom, da je geografija poznavanje stvarnih prostornih odnosa, njihove uzročnosti i značenja i da iz tog znanja treba izvoditi opće zaključke. Redaju se godine napornih istraživanja po svim krajevima Jugoslavije: primorju, visokim planinama i dolinskim regijama.

Kao rezultat ovog rada dobivamo 3 osnovna dijela za regionalnu geografiju Jugoslavije: Dinarsko primorje i ostrva (Skan, Beograd 1933), Visoke planine (Geografsko društvo, Beograd 1937) i Glavne doline u Jugoslaviji (San, Beograd 1951).

Uz ova skupna djela, objavio je prof. Milojević brojne rasprave o pojedinim otocima, planinama i dolinama. Svi su radovi bogata i pouzdana riznica opažanja i opreznih zaključaka. Opći dio prvoga djela i sadržaj trećega objavljeni su na francuskom jeziku, te je to za inozemce glavni izvor o regionalnoj geografiji Jugoslavije. Ova regionalna i opća jugoslavenska orijentacija prof. Milojevića, odraz su njegovog naučno-patriotskog osjećaja odgovornosti; sa naučno-metodskog stanovišta, to znači prekretnički i pozitivan potez u jugoslavenskoj geografiji.

Nije nam cilj i nije moguće u ovom ograničenom osvrtu davati potpunu bibliografiju radova prof. Milojevića. Radovi su objavljeni na našem i stranim jezicima. Želimo samo ukazati na osobine i orijentaciju aktivnosti prof. Milojevića.

Pored znanstvenog i naučnog rada prof. Milojević je uložio velike napore i imao trajnog uspjeha u organizacionom radu. Njegovom inicijativom i vodstvom postalo je Geografsko društvo u Beogradu matična košnica jugoslavenskih geografa, što se vidi iz liste suradnika u sveskama Glasnika, koje je uređivao prof. Milojević. Pored Glasnika prof. Milojević pokreće i posebne serije: Posebna izdanja (25 svezaka); Memoires (8 svezaka); Mala biblioteka (8 svezaka) i Atlasi (13 svezaka); tako je Geografsko društvo svojom razgranatom aktivnošću postalo prava geografska akademija, što je bio poseban uspjeh, obzirom na mala novčana sredstva.

Prof. Milojević je mnogo radio na organizaciji i razvijanju šire geografske suradnje. Njegova je zasluga da su počeli Kongresi geografa Jugoslavije, od kojih je prvi održan 1927. g. u Beogradu. Prof. Milojević najviše pridonosi obnavljanju ovih kongresa poslije II. svetskog rata, kao i osnivanju Savjeta geografskih društava Jugoslavije, stalnog organa stručne suradnje.

Rad prof. Milojevića daleko prelazi državne granice. Kao glavni sekretar vrši glavninu posla oko organizacije III. Kongresa slavenskih geografa i etnografa (1930. g.). Organizira interuniverzitetsku ekskurziju francuskih geografa (1929), ak-

tivno sudjeluje na međunarodnim geografskim kongresima, vodi svoje studente u inozemstvo i organizira naučni rad i dočekuje strane grupe i pojedince. Ovim napornim i ustrajnim radom, prof. Milojević je stekao prijatelje i poštovanje u cijelom stručnom svijetu i učinio je velike usluge svojoj struci i zemlji, što se pokazalo prilikom mirovnih konferencija poslije oba rata, kao i u drugim prilikama.

Naučni rad i osobni ugled učinili su prof. Milojevića domaćim u geografskim krugovima cijelog svijeta. Njegove priloge nalazimo u vodećim francuskim, američkim, češkim i ruskim časopisima, radove mu recenziraju najugledniji predstavnici geografske nauke.

Rad prof. Milojevića dobio je i velika priznanja. Četiri počasna doktora (Montpellier, 1946, Rennes, 1947, Grenoble, 1947, i Prag 1948) su priznanja, kojima se može pohvaliti malo naučnih radnika. Na međunarodnim geografskim kongresima (Paris, 1931, Varšava 1934, Washington 1952, i Rio de Janeiro, 1956) i na Kongresima slavenskih geografa i etnografa (Prag 1924, Varšavi 1927, Beograd 1930 i Sofija 1936), prof. Milojević vodi sekcije i spada u uži krug onih koji rukovode međunarodnom stručnom suradnjom. Godine 1952. pozvan je od Library of Congress, Washington, da izradi bibliografiju o jugoslavenskim zemljama, a 1956 bio je gost Organizacionog komiteta Međunarodnog geografskog kongresa u Rio de Janeiro. Dopisni je član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i počasni član brojnih geografskih društava (Prag, Sofija, Berlin, Zagreb i dr.).

Prof. Milojević učestvuje u stručnom radu u najširem smislu kao i u općem životu svog naroda. I nakon napuštanja srednje škole on stalno najdrugarskije surađuje sa srednjoškolskim nastavnicima geografije. Stalno nastoji da im stručno pomogne, razumije njihove poteškoće i uopće olakša rad. Pisanjem popularnih rasprava i obradom aktualnih tema, pridonosi rješavanju važnih problema i općem kulturnom uzdizanju naroda. Neposrednost i skromnost u pisanim djelima, a naročito u govoru osiguravaju uspjeh.

Nije moguće u ovom kratkom prikazu dati potpunu sliku cjelokupnog rada prof. Milojevića i izložiti peripetije životnog puta, a on posljednje i rezervira za sebe. Želili smo da ukažemo na skladan životni put primjernog nastavnika, predanog naučnog radnika, koji je za sebe

trajno vezao sve one koji su imali prilike da ga osjete. Nadamo se, da ćemo, sada kada je oslobođen službene dužnosti, imati još više prilike, da se radujemo njegovu društvu i koristimo pomoć.

J. Roglić

Turizam u Hrvatskoj — Upravni odbor Turističkog saveza Hrvatske podnio je, na 120 stranica srednjeg formata, izvještaj na Drugoj godišnjoj skupštini održanoj 19.—20. studenog 1955. u Splitu. Izvještaj sadrži četiri dijela: Turizam na području NRH u 1954., organizacija i rad Saveza, aktualna turistička problematika i statistički prilog.

U prvom dijelu dat je kraći prikaz općeg privrednog stanja i analiza turističkog prometa u 1954. godini. Zanimljivo je upoređenje turističkog prometa u Hrvatskoj u 1952. sa 1953. i 1954. godinom. Godina 1953. je pokazala znatan napredak po broju turista i noćenja prema 1952. godini. Broj domaćih i stranih turista u 1953. se podvostručio u odnosu na 1952. To je rezultat poboljšanih ekonomskih prilika, prodiranje turizma u manja i jeftinija mjesta, te jačeg kontakta sa stranim zemljama. Godina 1954. pokazuje također napredak u poređenju sa 1953. Godine 1953. ukupan broj turista na području Hrvatske iznosio je 862.433, a 1954. god. 918.972, odnosno povećan je za oko 7%. Sličan je odnos i po broju noćenja. Iz izvještaja se dalje vidi, da je na teritoriju NRH registrirano 29,8% svih turista i ostvareno 40,4% svih turističkih noćenja u FNRJ. Odnos domaćih i stranih turista u NRH bio je 1954.: 745.829 (81%) domaćih i 173.143 (19%) stranih, sa 2.953.718 (84%) domaćih i 728.399 (16%) noćenja stranih turista. Vidi se dakle, da je prosjek boravka domaćih turista 3,9 dana, a stranih 4,0 dana. Još je jedna pojava uočena. Gotovo 98% prometa stranih turista odnosi se na t. zv. turistička mjesta, dok taj postotak za promet domaćih turista iznosi tek 75%. Domaći učestvuju u neturističkim mjestima sa preko 95% u ukupnom broju turista. Ovi podaci održavaju materijalne mogućnosti turista; naši radni ljudi se sve više orijentiraju na odmaranje u jeftinijim, manjim i neturističkim mjestima. Na primorska mjesta otpalo je 78% svih noćenja. Kvalitativna struktura domaćih turista ne zadovoljava, zabilježen je vrlo mali postotak radnika.

Drugi dio izvještaja, o problemu organizacije i radu upravnih organa Saveza manjeg je za nas značenja. Zanimljiviji je

problem izrade stručnih «vodiča». Za sadašnje se priručnike ne bi moglo reći, da zadovoljavaju i pišu ih često nestručna ili polustručna lica. Taj bitni problem je nedovoljno raspravljen. Više se govori o postojećim prometnicama i redom ih se nabraja, a manje analiziraju problemi izgradnje novih i suvremenih putova. Za puni razvoj našeg međunarodnog turizma, osnovna su dva faktora: potpuniji prostor i povećani komfort ugostiteljstva, te bolje ceste.

Gornji su problemi natuknuti u trećem dijelu izvještaja, dok je u četvrtom osobito instruktivan statistički prilog turističkog prometa u NRH 1946. do 1954. Iz tih se tabela vidi kretanje broja domaćih i stranih turista u poslijeratnom periodu, zatim kretanje broja noćenja, odnos između pojedinih turističkih mjesta, odnos između kontinentalnih i primorskih kupališta, planinskih i primorskih klimatskih lječilišta, broj i pregled stranih turista s oznakom zemlje iz koje dolaze i sl.

Iz ovog izvještaja mogu se profumati mnoge karakteristične pojave i uočiti problemi, izvesti korisni zaključci o diferencijaciji turističkih zona. To bi uvelike olakšalo rad turističkih organa i doprinijelo bržem razvoju našeg turizma.

Prema Izvještaju Turističkog saveza Hrvatske za 1954—55, str. 120, Zagreb 1955.

M. Friganović

Prvo savjetovanje o naučnim osnovama borbe protiv erozije — Akademijski savjet FNRJ, Savez poljoprivrednih komora FNRJ i Jugoslavensko društvo za proučavanje tla organizirali su u Beogradu od 21—23. prosinca 1955. g. ovo važno savjetovanje, na kome su iznijeti brojni rezultati.

Sadržaj referata je prethodno umnožen i podijeljen učesnicima, što je u velike koristilo i pridonijelo uspješnoj diskusiji. Ovdje nije moguće iznositi sadržaj, ni naslove, ni sud o brojnim referatima. Obecano je da će se radovi objaviti u posebnoj publikaciji.

U radu savjetovanja su učestvovali uglavnom agronomi i klimatolozi, a velika je šteta, što se i na savjetovanju konstatiralo, da u tome nisu bili angažirani geolozi i geografi. Uspješna borba protiv ove štetne pojave traži njeno kompleksno upoznavanje, te je suradnja svih zainteresiranih struka od najvećeg interesa. Treba pozdraviti ovaj korak i po-

željeti da se on čim prije i u punom opsegu obnovi.

J. Roglić

Nove kulture u Pelagoniji — Glavne kulture u Pelagoniji do sada su bile žita, kukuruz i duvan. Po žitu i duvanu (okolica Prilepa) ova prostrana kotlina Zapadne Makedonije spada u red važnih proizvodnih oblasti Jugoslavije. U toku poslednjih nekoliko godina Pelagonija se pokazala podesna i za druge kulture: šećernu repu, pirinač i suncokret.

Tek je druga godina kako se u okolini Bitolja i Prilepa gaji šećerna repa odličnog kvaliteta (tip repe »Aleksinac«). Fabrika šećera u Cupriji i nova fabrika šećera u Bitolju (u izgradnji) doprinele su širenju pomenute kulture. Ove fabrike daju proizvođačima seme, veštačko đubrivo, stavljaju na raspolaganje besplatne stručne sejače, brinu se o zaštiti šećerne repe od biljnih štetočina i drugo. 1955 godine prinos od repe prevazišao je sva očekivanja (ukupna površina oko 900 ha). Prosečno je po jednom hektaru dobljeno 15—20.000 kg. Pojedine glavice teške su po pet kilograma.

Od 1954 godine poljoprivredna državna dobra i pojedini seljaci počeli su i kulturu pirinača, dotada takođe nepoznatog useva. 1955 g. površina pod pirinčem iznosila je oko 200 ha. Za gajenje pirinača u Bitoljskom i Prilepskom Polju, gde ima uslova, iskopani su jazovi, kaptazni i arteški bunari. Pomoću njih omogućeno je navodnjavanje pirinačnih polja. Prinos od pirinača kod pojedinih zemljoradnika prosečno iznosi oko 5.000 kg sa 1 ha ili u novcu 750.000 d.

Iza Drugog svetskog rata postepeno se širi i gajenje suncokreta. Seje se u poredred, obično na njivama koje su oslabile u hranjivim sastojcima. Prosečan prinos od suncokreta iznosi oko 800 kg semena sa 1 ha. Najveće su površine pod suncokretom na državnom poljoprivrednom dobru »Dabiani«.

Stručnjaci predviđaju da će se narednih godina, poglavito pomoću politike cena, još više proširiti gajenje šećerne repe, pirinača i suncokreta umesto manje rentabilnih kultura; ove kulture se šire pretežno na račun žita i kukuruza.

J. F. Trifunski

NASTAVA IZ GEOGRAFIJE NA PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKOM FAKULTETU U ZAGREBU

Zimski semestar 1954/55.

Red. prof. ROGLIĆ dr. JOSIP

- Osnovi fizičke geografije 2 s.
- Srednja Amerika 1 s.
- Osnovi kartografije 2 s.
- Kartografski praktikum II. 2 s.
- Seminar 2 s.
- Diplomski radovi 1 s.

Red. prof. RUBIĆ dr. IVO

- Uvod u geografiju 1 s.
- Historija geografije 1 s.
- Geografija naselja 1 s.
- Geografija energetskih vrela 1 s.
- Geografija jugoistočne i južne Evrope 1 s.
- Seminar 2 s.

Asistent CRKVENCIC IVAN

- Panonske regije Jugoslavije 1 s.
- Proseminar II. 2 s.

Asistent ROGIC VELJKO

- Regionalna geografija Jugoslavije 1 s.
- Proseminar I. 2 s.

Asistent VIČIĆ VLADIMIR

- Kartografske vježbe 2 s.
- Kartografski praktikum I. 2 s.
- Kartografski praktikum III. 2 s.

Hon. nast. BOŠNJAK dr. RADOVAN

- Geografija SSSR-a 2 s.

Hon. nast. OPPITZ dr. OTO

- Principi biogeografije 1 s.
- Geografija Južne Amerike 1 s.

Ljetni semestar 1954/55.

Red. prof. ROGLIĆ dr. JOSIP

- Osnovi fizičke geografije 2 s.
- Američki Mediteran i Francuska 1 s.
- Osnovi kartografije 2 s.
- Kartografski praktikum II. 2 s.
- Seminar 2 s.
- Diplomski radovi 1 s.

Red. prof. RUBIĆ dr. IVO

- Evropa 1 s.
- Uvod u geografiju 1 s.
- Historija geografije 1 s.
- Antropogeografija 1 s.
- Ekonomsko-geografske zone na

- zemlji 1 s.
 — Seminar 2 s.
 — Atropogeografske ekskurzije 4 s.

Asistent CRKVENČIĆ IVAN

- Panonske regije Jugoslavije 1 s.
 — Proseminar II. 2 s.

Asistent ROGIĆ VELJKO

- Regionalna geografija Jugoslavije 1 s.
 — Proseminar I. 2 s.

Asistent VIČIĆ VLADIMIR

- Kartografske vježbe 2 s.
 — Kartografski praktikum I. 2 s.
 — Kartografski praktikum III. 2 s.

Hon. nast. BOŠNJAK dr. RADOVAN

- Geografija SSSR-a 2 s.

Hon. nast. OPPITZ dr. OTO

- Biogeografija 1 s.
 — Južna Amerika 1 s.

Zimski semestar 1955/56.

Red. prof. ROGLIĆ dr. JOSIP

- Reljef 2 s.
 — Osnovi kartografije 2 s.
 — Francuska 1 s.
 — Kartografski praktikum II. 2 s.
 — Diplomski referati 2 s.
 — Diplomске konzultacije 1 s.

Red. prof. RUBIĆ dr. IVO

- Uvod u geografiju 2 s.
 — Geografija naselja 1 s.
 — Evropa 1 s.
 — Šolta 1 s.
 — Osnovi ekon. geografije 1 s.
 — Diplomski referati 2 s.

Asistent ROGIĆ VELJKO

- Regionalna geografija Jugoslavije 1 s.

Stručni saradnik VIČIĆ VLADIMIR

- Kartografske vježbe
 — Kartografski praktikum I. 2 s.
 — Kartografski praktikum III. 2 s.

Asistent FRIGANOVIĆ MLADEN

- Proseminar II. 2 s.

Asist. RIDANOVIĆ JOSIP I BAUČIĆ IVO

- Proseminar I 4 s.

Hon. nast. OPPITZ dr. OTO

- Biogeografija 1 s.
 — Geografija Južne Amerike 1 s.

Hon. nastavnik BOŠNJAK dr. RADOVAN

- Geografija SSSR-a 2 s.

- Hon. voditelj vježbi BAUER BRANKO
 — Geografski praktikum 2 s.

Ljetni semestar 1955/56.

Red. prof. ROGLIĆ dr. JOSIP

- Reljef 2 s.
 — Osnovi kartografije 2 s.
 — Francuska 1 s.
 — Kartografski praktikum II. 2 s.
 — Diplomski referati 2 s.
 — Diplomске konzultacije 1 s.

Red. prof. RUBIĆ dr. IVO

- Uvod u geografiju 2 s.
 — Politička geografija 1 s.
 — Evropa 1 s.
 — Šolta 1 s.
 — Osnovi ekon. geografije 1 s.
 — Diplomski referati 2 s.

Asistent ROGIĆ VELJKO

- Regionalna geografija Jugoslavije 1 s.

Stručni saradnik VIČIĆ VLADIMIR

- Kartografske vježbe 2 s.
 — Kartografski praktikum I. 2 s.
 — Kartografski praktikum III. 2 s.

Asistent FRIGANOVIĆ MLADEN

- Proseminar II. 2 s.

Asist. RIDANOVIĆ JOSIP I BAUČIĆ IVO

- Proseminar I. 4 s.

Honorarni nastavnik OPPITZ dr. OTO

- Biografija 1 s.
 — Geografija Južne Amerike 1 s.

Hon. nastavnik BOŠNJAK dr. RADOVAN

- Geografija SSSR-a 2 s.

Hon. voditelj vježbi BAUER BRANKO

- Geografski praktikum 2 s.

Terenska nastava

škol. god. 1954/55.

3.—19. X. 1954.

Zagreb - München - Frankfurt/M - Bonn
 - Köln - Düsseldorf - Duisburg - Essen -
 Dortmund - Köln - Frankfurt/M - Stutt-
 gart - Tübingen - München - Verona -
 Padova - Venecija - Zagreb.

4.—5. XII. 1954.

Zagreb - Postojna - Divača - Škocjan-
 ske jame - Zagreb.

2. IV. 1955.

Zagreb - Karlovac - Zagreb.

16. IV. 1955.

Zagreb - Rovišće - Bjelovar - Zagreb.

23.—25. IV. 1955.

Zagreb - Krapina - Golubovec - Strahinčica — Golubovec - Trakošćan - Ravna gora - Lepoglava - Varaždin - Zagreb.

4.—7. V. 1955.

Zagreb - Rijeka - Krk - Rab - Silba - Molat - Zadar - Split - Zagreb.

14.—16. V. 1955.

Zagreb - Vrhovine - Titova Korenica - Bijelo polje - Krbavsko polje - Bunić - Udbina - Lovinac — Zagreb.

21.—22. V. 1955.

Zagreb - Ljubija - Prijedor - Zagreb.

25. V.—2. VI. 1955.

Zagreb - Gospić - Smiljani - Gospić - Medak - Velebit - Vel. Paklenica - Starigrad — Vinjerac - Posedarje - Novi-grad - Obrovac - Zadar - Šibenik - Zagreb.

škol. godina 1955/56.

9.—19. X. 1955. g.

Zagreb - Sremski Karlovci - Novi Sad - Subotica - Palić - Vukovar - Vinkovci - Brčko - Tuzla - Banovići - Doboš - Zenica - Travnik - Zagreb.

16.—18. XII. 1955. g.

Zagreb - Postojna - Divača - Škocijan - Ljubljana - Zagreb.

25. III. 1956. g.

Zagreb - Veternica - Zagreb.

7.—9. IV. 1956. g.

Zagreb - Gornja Dubrava - Gojak - Ogulin - Klek - Zagreb.

14. II. 1956. g.

Zagreb - Ozalj - Zagreb.

28. IV. 1956. g.

Zagreb - Turopolje - Zagreb.

4.—7. V. 1956. g.

Zagreb - Split - Šolta - Milna - Zagreb.

5.—7. V. 1956. g.

Zagreb - Draganić - Krašić - Sošićko polje - Petričko selo - Bregana - Samobor - Lipovac - Japetić - Sv. Jana - Jastrebarsko - Zagreb.

19.—21. V. 1956. g.

Zagreb - Banova Jaruga - Garešnica - Veliki Zdenci - Grubišno Polje - Daruvar - Zagreb.

26.—28. V. 1956. g.

Zagreb - Kranj - Tržić - Moste - Bled - Lešće - Ljubljana - Zagreb.

16. VI. — 1. VII. 1956. g.

Zagreb - Sarajevo - Konjic - Boračko Jezero - Prenj - Idbar - Jablanica - Diva Grabovica - Drežnica - Mostar - Čapljina - Počitelj - Ljubuški - Vrgovac - Veliki Prolog - Baćinska Jezera — Ploče - Rogotin - Trpanj - Pofoš - Trstenik - Orebić - Korčula - Split - Zagreb.

Diplomirali po novom nastavnom planu

U broju XVI/XVII, str. 194, objavljen je popis onih, koji su diplomirali u škol. god. 1953/54. U ovom broju donosimo popis i onih, koji su diplomirali u škol. god. 1951/52. i 1952/53.

Školska godina 1951/52.

(s naslovom diplomske radnje)

25. II. 1952. Dubljević Blaž, Stočarstvo na Pivskoj planini; Gudić Ivka, Južno kalničko prigorje.

Školska godina 1952/53.

(s naslovom diplomske radnje)

25. IX. 1952. Lulić Franka, Gornje markarsko primorje; Tepurić Milan, Nevešinsko polje; Klein Vilko, Krapina;

27. II. 1953. Friganović Mladen, Žirje-geografski prikaz; Žulić Stanko, Samobor; Ridanović Josip, Glacijacija Orjena; Radojičić Branko, Nikšićko polje - Nikšić; Krivokapić Bajo, Katunski krš; Čolović Jovanka, Knin;

30. VI. 1953. Lekić Olga, Stočarstvo gornjeg Polimlja; Flajsik Neda, Plešivičko prigorje; Holčič Oto, Mreža plovnih kanala u Bačkoj; Kasunić-Ilakovac Vlasta, Gacko polje; Čipera-Majhut Vlasta, Ekonomsko-geografska struktura Moslavine; Terzić Uroš, Crmnica; Perković Sonja, Stanovništvo Splita; Radičević Stevan, Zeta; Rašković Lidija, Ekonomsko-geografski prikaz Boke Kotorske i Crnogorskog primorja; Rusković Ivo, Srednji Pelješac.

Školska godina 1954/55.

(s naslovom diplomatske radnje)

21. IX. 1954. Bakran Zvonko, Sjeverozapadni rub Medvednice; Čatić Muhidin, Porječje Jale; Kovaček Zlatko, Grad Petrinja; Miletić Željko, Gornje porječje Glogovnice; Rukavina Zvonimir, Toplička Gora; Sutlović Denka, Otok Rava; Vlajsović Branko, Nafta i plin u Moslavini.

27. XII. 1954. Bašić Vanja, Sinj; Buljević Zdenka, Primorska Poljica; Rešec Slavica, Topografski razvoj Siska; Šlogar-Pečar Marija, Riječka luka.

21. II. 1955. Hočevar Nikola, Obrt i industrija Celja; Deboth Stanko, Grad Zagreb kao potrošač voća i povrća; Grubišić Smilja, Rogozničko-Primoštensko primorje; Kovačić Josip, Promet Zagreba sa okolicom; Nikšić Vera, Donji tok rijeke Česme; Pezić Serif, Bosanska Dubica; Vresk Ivo, Velika Pisanica.

14. IV. 1955. Košćec Vlasta, Novi i okolica.

22. VI. 1955. Babić M. Nada, Koreničko, Bijelo i Homoljačko polje sa bližom okolicom; Bulat Ante, Krka-Hidrografski elementi; Crnec Jelka, Profil kroz srednju Podravinu; Čereki Vilko, Unutrašnji promet stanovništva u Zagrebu; Dedić Damjan, Kući; Dorvak Ivanka, Starigrad na Hvaru; Kmetj Vladimir, Agrarna struktura 6 sela južne Bačke (Despotovo, Gložan, Kolpin, Petrovac, Ravno selo, Zmajevo); Krimer Vera, Topografski razvoj Osijeka; Lukšić Franka, Bračani u prekomorskim zemljama; Magerl Slavica, Stočarstvo Vlačica; Padelin Sever, Otok Ugljan; Panežić Zvonko, Morfologija dna požeške kotline; Pedišić Danica, Otok Pašman; Prodan Zvonimir, Konurbanizam Zagreba; Rebić Branka, Vinkovci; Sabljaković Azra, Lijeve Polje; Šarić Anđelka, Biogradsko Primorje; Škare Duje, Karta svijeta u starom vijeku; Tomašević Ljubica, Agrarna struktura u sjevernom prigorju požeške gore;

Zonjić Milica, Industrija Osijeka; Zorić Stanislava, Otok Murter.

Školska godina 1955/56.

(s naslovom diplomatske radnje)

8. X. 1955. Alfrević Petar, Zimska poplava u Hrvatskoj (prosinao 1952. i siječanj 1953. g.); Bižaca Vjekoslava, Razvitak naselja na otoku Braču; Bjelovitić Miloš, Gudovac-Predavac-Rovišće; Bujan Marija, Vođe i stanovništvo Zagreba; Dumbović Gavrijel, Regionalni prikaz južnog prigorja Ivančice; Odžečkić-Galić Mladenka, Mostarsko Blato; Poljak Blaženka, Geografska diferencijacija prostora grada Splita; Raičević Dragica, Kruševac; Škudar Silvestar, Krapina i uža okolica; Vojović Dordija, Cetinsko polje i grad Cetinje.

30. XII. 1955. Derado Klement, Splitaska luka; Rogić-Justinijanović Blaga, Srednja Medvednica; Sić Miroslav, Petrovaradin; Tomečak Krešimir, Svetomartinsko prigorje.

29. II. 1956. Božović Dordija, Bar i okolica; Firanj Justina, Sombor; Gajski Katica, Pet naselja u koprivničkoj Podravini (Peteranec, Drnje, Torčec, Botovo i Sigetec); Kruljac Ljubica, Čakovec; Mešić Ana, Brinjsko polje; Perić-Rupa Nada, Bjelovar; Stipančić Ante, Delta Neretve (od Opuzena do mora).

27. IV. 1956. Barić Dragoslav, Donje makarsko primorje; Dorčić Biserka, Općina Medveščak; Hrgetić Petar, Krbavsko Polje; Matković Jasna, Mjesto Remete; Vujković Miroslava, Brčko; Kutleša Elvira, Rudarsko područje Ljubije; Bašić Milenko, Luči Polje.

7. IV. 1956. Kovandžić Manda, Dakovo; Markušić Nada, Naselja uz donju Kupu; Perković Zorislav, Općina Donji Grad; Roksa Željko, Općina Trnje; Sakić Ana, Županja; Tukač Branimir, Zagreb, tržište alkoholnih pića; Zemljak Lea, Općina Crnomerec.

STRANE ZEMLJE

Drugi radni sastanak austrijskih geografa i Stogodišnjica Geografskog društva u Beču — Drugi radni sastanak austrijskih geografa održan je 1. i 2. oktobra na Univerzitetu u Beču. Predavanja, koja su se na njemu čula, odnosila su se na školsku geografiju, na geografske probleme Austrije i na ispitivanja austrijskih geografa u inostranstvu.

O pitanjima školske geografije održano je pet predavanja. Tako je J. Kajndl isti-

cao da u srednješkolskoj nastavi treba posvetiti naročitu pažnju predelu kao geografskoj celini, služiti se filmovima i izvoditi ekskurzije. J. Banert je ukazivao na to da, odabirajući gradivo za srednješkolsku nastavu, treba u prvom redu uzeti u obzir odnose između čoveka i prirodne sredine. R. Bauer je iznosio predloge za poboljšanje nastavnog plana, nalazeći da se, prema sadašnjem broju časova, program ne može ostvariti. O.

Konstantini je isticao potrebu da se u srednješkolskoj nastavi govori o turizmu i J. Cimerman je podnio izvještaj o sastanku, koji je održan u Lincu, i na kome se govorilo o izradi atlasa za srednješkolsku nastavu.

Od pet predavanja o geografskim problemima Austrije, tri su se ticala reljefa Alpa. A. Vinkler-Hermaden je isticao značaj pliocenskih tektonskih pokreta u Alpima i ukazao na to da se početak pleistocena karakteriše jakim odnošenjem raspadnutog materijala. E. Viltum je izneo da su u severnim krečnjačkim Alpima razvijeni platoi različitih visina, a u diskusiji o tome problemu H. Sprajcer je naginjao mišljenju da su niži platoi erozivnog porekla. Najzad, V. Zenarklens-Gransi je govorio o značaju morena za odredbu snežne linije i za kolebanje klime. U ostala dva predavanja raspravljalo se o temama druge vrste. V. Stržigovski je govorio o radovima koji se izvode na Dunavu i koji će povećati njegov saobraćajni značaj i dalje o izgradnji puteva, naročito onih koji će vezati Beč s Trstom, dok je E. Bernlajtner obrazlagao potrebu za izradu istorijskog atlasa Austrije.

Iz treće grupe predavanja videla se značajna aktivnost austrijskih geografa u stranim zemljama. Tako je L. Šajdl izložio rezultate svojih ispitivanja o privredno-geografskim prilikama Formoze, K. Vihe prikazao tipove marokanskih gradova, H. Pašinger privredno-geografske osebine ravni oko Ždane, dok je H. Šprajcer okarakterizirao katove Ala Daga (u Taurusu), obraćajući naročitu pažnju reljefu.

Proslava Stogodišnjice Geografskog društva počela je 3. oktobra svečanom sednicom, održanoj u velikoj dvorani Austrijske akademije nauka. Predsednik akademije prikazao je geografski rad izveden u Akademiji tokom proteklog stoleća, a predsednik Društva, H. Šprajcer, okarakterizirao je, u najvećim crtama, rad društva u isto doba. Drugog dana proslave, 4. oktobra, održana su u velikoj salašnici Univerziteta tri svečana predavanja.

Prvo od njih bilo je predavanje L. Lemana iz Frankfurta na Majni: govoreći o krasu tropskih predela, Leman je ukazivao na to da se taj kras karakterizira kupastim uzvišenjima (dok se dinarski karakterizira udubljenjima) i isticao da tropski kras ne predstavlja završni stadijum u razvitku dinarskog krasa već je

određen klimatskim osobinama tropskih oblasti. A. Gabrijel je prikazao opće osobine pustinja, i G. Morandini (iz Padove) izložio je organizaciju italijanske ekspedicije u oblast Ognjene Zemlje tokom 1955/56. godine.

Za vreme sastanka i proslave jedno popodne bilo je posvećeno poseti kartografskog zavoda Frajtaga-Bernta-Artarije, Zavoda za meteorologiju i geodinamiku, Geografskog društva i t. d., a dva popodnevna razgledanju Beča i njegovih predgrađa i studiji termalne linije Gumpoldskirchen-Baden (južno od Beča).

Nakon sastanka i proslave izvedene su, pod stručnim vodstvom dve jednodnevne ekscurzije, i po jedna trodnevna i dvodnevna. Jednodnevne su izvedene po bližnjim oblastima (Hajnburger-Pforte-Nojzidler Zee i Marfeld-Estliher Vajnfirtel), dvodnevna u oblast Valdfirtela i trodnevna u oblast Salcburga i Visokih Tavriskih Alpa.

Od naših geografa na sastanku i proslavi učestvovali su akademik A. Melik i B. Z. Milojević. Milojević je, kao predsednik Saveta geografskih društava u Jugoslaviji, prigodnim govorom pozdravio Geografsko društvo na svečanoj sjednici, održanoj u dvorani Austrijske akademije nauka.

B. Z. Milojević

Međunarodni geografski seminar u Aligarhu — Od 9. do 16. siječnja 1956. održan je Međunarodni geografski seminar na muslimanskom sveučilištu (osnovan 1925) u Aligarhu, kod Delhia.

Glavne teme seminara su bile: »Uloga geografije u nacionalnoj rekonstrukciji«, »Izrada karata korišćenja tla«, »Hidroelektrični razvoj«, »Izvori hrane i prirast stanovništva« i »Geografska nastava«.

Na ovom seminaru su pored brojnih indijskih geografa učestvovali sve zemlje sovjetske grupe, zatim većina muslimanskih zemalja. Ostale države, u kojima je geografija znatno razvijena, su neslužbeno ili uopće nisu učestvovali.

Na završetku je pored ostalog donesena rezolucija, da se pri Međunarodnoj geografskoj uniji osnuje stalna Komisija za geografska pitanja Azije i Afrike, u koju je i SSSR dao svog predstavnika, što je bilo znak da pristupa Uniji.

(Prema izvještaju C. Rathjensa, Erdkunde, sv. 10, br. 3, str. 243—44, Bonn 1956.)

J. R.

Nekoliko podataka o Austriji — Slijedeći podaci su značajni za poznavanje Austrije, za koju je nakon zaključenja Državnog ugovora i povlačenja okupacionih trupa naročito pojačao interes.

Površina je Austrije 83.850 km² i podijeljena je na 9 saveznih zemalja: Donju Austriju (19.169 km²), Gornju Austriju (11.978 km²), Salzburg (7.154 km²), Štajersku (16.384 km²), Korušku 9.534 km², Tirol (12.649 km²), Vorarlberg (2.602 km²), Burgenlad (Gradišće 3.965 km²) i glavni grad Wien (Beč s neposrednom okolicom, 415 km²). U čitavoj republici ima 14 samostalnih gradova i 82 administrativno-upravna kotara s 4.038 općina i 11.811 mjesta (naselja). Najveći broj gradova (4), kotareva (21) i općina (1650) ima Donja Austrija, a naselja (6.244) Gornja Austrija. Najviše seosko trajno naselje je Rofenhöfe (2.014 m a. v.), a najviše selo Obergurgl (1.927 m); oba su naselja u općini Sölden, u Ötztalu (Tirol). Najniži dio austrijskog teritorija je Nežidersko jezero (115 m). Najviši ispon je vrh Grossglockner (3.797 m). Dužina Dunava u Austriji iznosi 350 km i preko njega vodi 12 mostova.

Stanovništvo pokazuje polagan, ali trajan porast s većim brojem žena:

Godina	Stanovništvo			Z. na 100 m
	Švega	Muških	Ženskih	
1869.	4.498.674	2.237.565	2.261.109	101
1880.	4.961.817	2.448.842	2.512.975	103
1900.	6.002.705	2.968.126	3.034.579	102
1934.	6.760.233	3.243.265	3.511.968	108
1951.	6.933.905	3.217.240	3.716.665	116
1954.	6.968.500	3.238.800	3.729.700	115

Predvidivo:

1955.	6.974.100	3.243.800	3.730.300	115
1960.	6.979.300	3.259.300	3.720.000	114

Na 72% površine (60.098 km²) u malim općinama (do 2.000 stan.) živi 34% austrijskih stanovnika (2.382.664); više nego u velikim gradovima preko 100.000 stan. (Beč 1.766.102, Graz 226.453, Linz 184.685 i Salzburg 102.927 st.), na koje otpada 2% površine (1.504 km²) i 32% stanovništva (2.280.167). Innsbruck, peti austrijski grad ima 95.055 st.

Gotovo polovicu tla (49,7%) iskorišćuje poljoprivreda, a 37,1% šumarstvo. Poljoprivredno iskorišćivanje tla najjače je u Burgenlandu (67,4%), najslabije u Tirolu (40,2%). Na njivama se uzgaja (prosječno) 51,7% žitarica, 18,7% krmiva i 17,4% okopavina, dok ostale vrste (mahunarke,

uljarice, ostalo povrće) obuhvaća manji postotak.

Ekstraktivna industrija, pretežno koncentrirana u Štajerskoj, iznosila je 1953. god.: 5,6 mil. t mrkog ugljena, preko 2,7 mil. t željezne i manganske rudače i preko 800.000 t magnezita. U proizvodnji magnezita Austrija je prva na svijetu. (God. 1952. proizvodnja magnezita iznosila je u Austriji 742.000 t, USA 463.000 t, Grčka 79.000 t, Australija 48.000 t, na petom mjestu, Jugoslavija 18.000 t). Krajem 1953. g. Austrija je proizvela 2,6 mrd W elektroenergije, od toga 73% u hidroelektranama. Te godine uvezeno je 7.435.375 t robe u vrijednosti 13.269 mil. šilinga, a izvezeno 5.211.609 t robe za 13.187 mil. šilinga.

Vidno mjesto u austrijskoj ekonomici zauzima promet stranaca i toj privrednoj grani posvećena je osobita pažnja. Turističkih mjesta ima 1686. Krajem 1953. g. bilo je u Austriji 9.965 hotela, svratišta i pensiona, 408 sanatorija, lječilišta i oporavilišta, 680 stalno opskrbljenih svratišnih domova i 76 omladinskih skloništa sa sveukupno 285.000 kreveta. Te godine bilo je ukupno 3,1 mil. inozemnih gostiju s 15,8 mil. noćenja, a u zimskoj sezoni 1953/54. bilo je 1,2 mil. stranaca s 5,3 mil. noćenja. U broju inozemnih turista na prvome mjestu je Savezna Republika Njemačka, zatim Velika Britanija, Francuska, Holandija i Italija.

Podaci prema: Petermanns geographische Mitteilungen, Gotha 1955; 99 Jahrgang, 3 Quartalsheft, str. 232—233.

VL. Blašković

Novi talijanski energetske izvori — Oskudica energetskih sirovina ugljena i nafte, teško tereti cjelokupnu talijansku nacionalnu ekonomiju. Nasuprot minimalnim izgledima otkrivanja novih rezervi ugljena, intenzivan istraživački rad u svrhu pronalazačenja izvora nafte podržava nađe. Međutim, dosadašnji su rezultati jedva vrijedni spomena: talijanska produkcija sirove nafte dosegla je 1954. godine tek 70.000 tona godišnje produkcije (domaća potrošnja cijeni se na preko 5 milijuna tona).

Nasuprot malim rezultatima u pronalazačenju nafte, postignuti su vrlo veliki uspjesi u proizvodnji metana. Njegova je upotreba mnogostruka, jer osim kao izvor energije, služi kao značajna sirovina u kemijskoj industriji za proizvodnju ve-

likog broja sintetičkih proizvoda, a osobita mu je prednost u štednji skladišnog prostora te male opasnosti od požara.

Od 15 milijuna m³ plina godišnje prije rata, proizvodnja se je do 1953. popela na 3 milijarde m³!

Cjelokupna predratna godišnja produkcija od 15 milijuna m³ ostvaruje se danas u manje od 36 sati. U poslijeratnom periodu niti jedna industrija na svijetu nije imala tako nagli razvoj kao talijanska proizvodnja metana. Italija je na taj način postala treći proizvođač metana na svijetu (iza SAD i Meksika). Postojeći izvori dopuštaju eksploataciju u trajanju od 20 godina, a računajući velike rezerve još neiskorištanih vrela, osigurana je stalno rastuća produkcija za idućih 90 godina. Važno je pri tome istaći da tri milijarde m³ metana odgovaraju po vrijednosti količini od oko 3.3 milijuna tona kvalitetnog kamenog ugljena.

Najvažnije područje proizvodnje talijanskog metana nalazi se u padskoj nizini (preko 80% cjelokupne produkcije) što ima veliko značenje zbog blizine najvećih potrošača: velikih industrija i gradskih centara. Upravo sa porastom proizvodnje metana, građeni su plinovodi za njegovu distribuciju. Od prvog plinovoda dugog 56 km 1939. godine, narasla je njihova mreža do 1953. godine na 3.450 km.

Ali gradnja plinovoda ne može stići nagli porast produkcije i pored ubrzanog radova (do 1954 trebalo je doseći 5000 km). Radi što racionalnije raspodjele energije prišlo se je također gradnji kaloričnih električnih centrala (Piacenza) neposredno na izvorima plina, te električni dalekovodi zamjenjuju mrežu plinova.

U opsežnim planovima modernizacije ekonomije zaostalog talijanskog juga, veliko značenje ima u prvom redu snabdjevanje jeftinim energetskim izvorima. Gradnja velikog plinovoda za dopremu metana na jug imala bi veliko značenje. Međutim otkrivanjem takozvanog »supermetana« u napuljskoj provinciji, Toskani, dijelovima Sicilije i dr., ti su planovi napušteni. Naziv »suprametan« talijanskih tehničara odnosi se na prirodnu vulkansku paru, koja se u velikim i — za razliku od metana — u neiscrpivim količinama nalazi na raznim dubinama od 1.500 do 3.000, a katkad i 5.000 metara. Bušenjem dobivaju se snažne struje pare, koja pod velikim pritiskom i sa temperaturom od 200°C izbije na površinu gdje se može iskoristiti za termoelektrične centrale. Kako su troškovi proizvodnje električne energije u takvim centralama preko če-

tiri puta manji od onih kod hidroelektrana a tri puta manji nego kod termoelektrana, razumljivo je veliko značenje koje za talijansku ekonomiju, a naročito za ostali jug, ima njihovo građenje, koje tek započinje (Larderello u Toskani).

Industrija metana koja se nalazi u stalnom porastu, te najnovije mogućnosti iskorištavanja endogene vodene pare, ukazuju na nove mogućnosti olakšanja teškog stanja talijanske, po nuždi inventivne i preduzirljive ekonomije.

G. Stellingwerff: I gas metaniferi considerati dal punto di vista della difesa della nazione. L'Universo, No 2, Firenze, 1951.

A. Bouissy: A propos du methane italien. Revue de géographie de Lyon, No 3, Lyon 1955.

V. Rogić

Stanovništvo Italije — Prigodom popisa stanovništva (21. IV. 1936.) imala je Italija 42.398.812 stanovnika. Petnaest godina kasnije, prigodom popisa 4. XI. 1951. broj stanovnika porastao je na 47.515.537, a prema procjeni 31. XII. 1953. taj se broj popeo na 48.256.608 s prosječnom relativnom gustoćom 160. (Podaci: Istituto Centrale di Statistica, Annuario Italiano, vol. VI, 1954, Ser. V.). Najgušće naseljena područja jesu Kampania (apsolutni broj 4.448.657; relativna gustoća 327), Ligurija (aps. 1.581.083; rel. gust. 292) i Lombardia (aps. 6.669.403; rel. g. 230), a najslabije su naseljene alpske oblasti Valle d'Aosta (aps. 95.893; rel. g. 29), Trentina-Alto Adige (aps. 744.067; rel. g. 55) i Sardinija (aps. 1.322.898; rel. g. 55).

Prema procjeni 31. XII. 1953. Italija ima tri milijunska grada (Rim 1.704.690, Milano 1.282.146 i Napoli 1.033.611), tri grada između 500.000 i 1.000.000 stanovnika (Torino 735.753, Genova 682.871 i Palermo 500.606), 7 gradova između 200.000 i 500.000 (Firenze, Bologna, Venezia, Catania, Bari, Trst i Messina) i 14 gradova između 100.000 i 200.000 stan. U velikim gradovima (preko 100.000 stan.) stanuje 9.956.119 ili 20,6% stanovnika Italije. U ovim službenim podacima, premda su rađeni prije oktobra 1954., Trst je tretiran kao oblast Italije s 293.375 stanovnika, dok mu relativna gustoća s brojkom 1316 višestruko prelazi maksimalnu relativnu gustoću najgušće naseljene talijanske pokrajine. Sam grad Trst imao je krajem 1953. godine 272.475 stanovnika.

Petermanns Geogr. Mitteilungen, god. 99/2, Gotha 1955.

V. Blašković

Geografija talijanskih glasača — Geografski raspored politički različito orijentiranih masa stanovništva t. zv. »geografija izbora« predmet je mnogih radova i članaka, osobito u Francuskoj (*«Géographie électorale»*), té u drugim zapadnoevropskim geografijama.

Geografske suprotnosti talijanskog državnog prostora, osobito između naprednijeg sjevera i zaostalog juga, odražavaju također i rezultati općih izbora, održanih 1953. godine u Italiji. Kao što je poznato, na tim izborima i pored zadržavane apsolutne većine stranaka koalicije centra (40%) snažno je porastao utjecaj ljevice (Kom. partija i Nennijsvi socijalisti), koji su dobili 35% glasova, ali su također porasli glasovi za krajnju desnicu (7% monarhisti i 6% neofašisti), čiji je udio na izborima iznosio 13%.

Vrlo je karakterističan razmještaj izbornih rezultata po talijanskim provincijama. Kontrast sjevera i juga snažno se ističe: preko 10% glasova za desnicu dale su samo južne provincije, dakle isti prostor koji se je za vrijeme narodnog referenduma 1946. godine izjasnio za monarhiju. Sam odnos glasača za desnicu u tom prostoru pokazuje također unutrašnje razlike: neofašisti su sjevernije, monarhisti južnije. Glavno monarhističko područje čine Napulj, Kampanja, Pulja i Sicilija, osobito južni gradovi (Napulj, Bari, Mesina, Palermo, Katanija) i predjeli ravnica sa sitnim seljačkim posjedima. Nasuprot, u područjima velikih posjeda monarhisti nisu imali uspjeha. Osim neznatnih dijelova Piemonta, utjecaj monarhista nije dobro sjevernije od Rima. Neofašisti također nemaju gotovo nikakvo značenje na sjeveru. Najjači su bili u gradu Rimu i Siciliji. I pored najnepomirljivije propagande u pogledu Trsta, neofašisti nisu imali odjeka u venecijanskoj provinciji, niti u pored svih napora uspjeli utjecati na ljevičarske provincije na sjeveru. Značajno je, da snaga desnice leži u prostorima koji nisu doživjeli dužu njemačku okupaciju u administraciji fašističke republike u Salo-u.

Karta rasporeda provincija sa ljevičarskim glasovima iznad 20% obuhvata gotovo čitavu Italiju. Međutim glavno težište ljevice, prostor gdje ona ima apsolutnu većinu, vezano je za srednju Italiju. To niti je zaostala siromašna oblast poput juga, niti je industrijski razvijeno

područje kao sjever. Značajno je da većinu u tom području ima seljačko poljoprivredno stanovništvo, čije je prosvjetno stanje znatno više od zaostalog poljoprivrednog juga. Tradicija također pritom ima izvjesno značenje, jer je do talijanskog ujedinjenja upravo srednja Italija bila pod najlošijom administracijom papinske države, gdje su dinastije bile oduvijek najmanje popularne (Toskana, Modena).

Glavna snaga koalicije stranaka centra, demokršćanska stranka ima glavno težište na sjeveru, u najrazvijenijim industrijskim oblastima. Uz to treba voditi računa o činjenici da u gotovo svim provincijama čitave Italije, kršćansko-demokratska stranka ima više od jedne petine, a u većini jednu četvrtinu glasača.

J. Besson, Notes sur la géographie électorale de l'Italie. L'Information géographique, No 3, Mai-juni 1955.

V. Rogić

Razvitak energetike u Čehoslovačkoj —

Od 1945. godine Čehoslovačka je postigla značajne uspjehe u izgradnji svoje električne industrije. Zahvaljujući prije svega podizanju novih hidro- i kaloričnih elektrana, proizvodnja električne energije povećala se u toku deset godina do prošle 1955. godine na 15 milijardi kWh, t. j. 24%, a to znači proizvodnju na jednog stanovnika od oko 1.150 kWh. Dok je u 1937. godini Čehoslovačka bila iza Francuske po proizvodnji električne energije za 71% a za 28% iza Italije, dotle je već 1953. godini situacija bila takva, da je Čehoslovačka po proizvodnji električne energije na jednog stanovnika prestigla Francusku za 6% a Italiju za 30%.

U toku poslijeratnih godina izrađen je sistem vođova visokog napona 100 kV i prvi dalekovod na 220 kV. Potrošnja goriva u novim kaloričnim centralama opala je za preko 50% i izvršen je prijelaz na goriva manje vrijednosti, tako da se danas u modernim električnim centralama upotrebljava gorivo ogrijevne vrijednosti od oko 2.000 kcal/kg. Obimna elektrifikacija doprinijela je razvitku svih privrednih grana i istovremeno je omogućila da se električna energija uvede u 92% od svih mjesta u zemlji.

U narednom, Drugom petogodišnjem planu predviđa se daleko brži razvitak energetike, naročito u podizanju novih električnih centrala, jer se u industriji, metalurgiji, poljoprivredi, željezničkom

prometu i domaćinstvima predviđa prosječno povećanje potrošnje električne energije za 150%. To će zahtijevati, da Čehoslovačka u tom periodu, t. j. 1960. godine — posljednje godine Druge petoljetke — poveća proizvodnju električne energije za 80%, t. j. na 27 milijardi kilovat-sati, što znači oko 1.900 kWh na jednog stanovnika.

Sada prvorazredni značaj ima podizanje hidroelektričnih centrala Orlik i Lipno, koje su započete 1955. godine na Vltavi i niz električnih centrala na Vahu, koje će se pustiti u pogon u razdoblju od 1956—1958. godine. Isto tako u izgradnji je i nekoliko termoelektrana. Izgradnja atomske električne centrale predviđa se do 1956. i predstavljat će prekretnicu u energetici Čehoslovačke.

Casopis „Čehoslovačka“, br. 3, str. 3, Beograd 1956.

B. Pleše

Izvori nafte u Landesu — Potrošnja nafte u Francuskoj naglo raste te uvoz i opskrba tržišta predstavljaju teške financijske probleme. Nacionalna potrošnja je iznosila 1938. g. 8 miliona tona; 1954. g. 14, a 1955. g. već 15 miliona tona. Ovu ogromnu količinu treba gotovo u cijelosti uvesti, jer su domaći izvori 1954. g. dali tek 510.000 tona, a 1955. g. je predviđeno povišenje na 1 milijun tona; domaća produkcija je 1954. g. iznosila 2,1% nacionalne potrošnje prema samo 1% u 1938. I pored velikih količina, koje prima iz udjela u „Irak-petroleum Company“, Francuska je 1953. g. morala 53,6% kupljenih količina dobiti sa dolarskog i šterlinskog tržišta. Svatljivi su u ovim uvjetima veliki napori, da se pronađu i razviju vlastiti izvori nafte.

Najstariji izvori u Alzasu (Pechelbronn i Staffelfelden) dali su 1954. g. svega 66.000 tona nafte. Najvažniji su izvori u podnožju Pirineja oko Lacqua, zapadno od Paua, koji su 1954. dali 300.000 tona relativno slabe nafte. Rafiniranjem zemnog plina dobiveno je 1953. g. 11.000 tona.

Naročitu pažnju su privukli i pobudili nade nalazi nafte kod Parentina blizu lagune Biscarosse u Landesu. Prva bušotina je dala naftu 22. III. 1954., do polovice 1955. g. sedam bušotina je bilo produktivno. Produktivni slojevi su na dubini od 2100—2454 m. Nafta je prvorazredne kvalitete (28%) sa malom količinom sumpora. Bušotine su dosta izdašne (jedna daje preko 500 m³, a tri između

250 i 300 m³ dnevno). Koncesiju ima filijala američkog društva Esso Standard. Petrolejska polja kod Parentisa dala su 1954. g. 150.000 t, a za 1955. g. predviđeno je 750.000 t. Uspjeh kod Parentisa izazvao je zanosne komentare i pobudilo nade, te se govori o »francuskom Texasu«. I pored daljih uspjeha, koji se mogu s pravom očekivati, Francuska će za pokriće svojih ogromnih i sve većih potreba biti upućena na uvoz nafte, što predstavlja težak teret njenoj međunarodnoj razmjeni.

J. Chardonnet, La France, nouvelle puissance pétrolière, Geographia br. 52, Paris 1956.

J. R.

Proizvodnja ugljena u Walesu — U sklopu mnogostruke gospodarske problematike suvremene Velike Britanije, ističe se problem proizvodnje kamenoga ugljena u važnom rajonu južnoga Walesa. Bogata ležišta ugljena visoke kalorične vrijednosti uvjetovala su već podavno ne samo snažan razvitak ekstraktivne industrije, već je u tom ekonomskom rajonu do polovice XIX. stoljeća bila najznačajnija razvijena britanska proizvodnja sirovoga željeza. Godine 1820, bilo je tu 90, a 1839. god. 130 visokih peći, u kojima je (1839 god.) bilo istaljeno 453.000 t sirovoga željeza. Samo u rudnicima željezne rudače bilo je 1850. g. zaposleno 10.000, a u talionicama 15.000 radnika. Razvitku crne metalurgije neosporno je pogodovala proizvodnja kamenoga ugljena (prvenstveno antracita), koja je u tom bazenu iznosila 1860. g. 10 mil. t, a 1872. g. već 15 mil. t.

Uz bogate zalihe ugljena industrijskom razvitku je pogodovao i niz ostalih međuzavisnih ekonomskih činilaca: gusta željeznička mreža; povoljni uvjeti povezivanja obale s unutrašnjosti; ni jedno mjesto tog proizvodnog rajona nije suviše udaljeno od morskih luka (najveća udaljenost 35 km); veoma povoljan položaj slojeva u ugljenokopu, neposredno uz obalu, vrlo dobro razvedena obala, osobito u zapadnom dijelu Bristolskog kanala i mogućnost ukrcavanja ugljena iz ugljenokopne jame i rova u brod (na pr. u Swansea); obilje radne snage. Dok relativna gustoća stanovništva u područjima waleske unutrašnjosti ne doseže nigdje ni 30, u industrijski razvijenoj pokrajini Glamorganshire iznosila je već 1931. g. 546. Do danas se taj demografski odnos nije bitno izmijenio, ali se za to

socijalno znatno pooštrio zbog osjetljivog pada kamenouglijene proizvodnje.

Južni Wales bio je na vrhuncu svog industrijskog procvata početkom XX. stoljeća, a 1938. g. Wales je još uvijek bio na drugom mjestu britanske proizvodnje ugljena. Nakon Drugog svjetskog rata, pad proizvodnje ugljena je u tom rajonu

veoma osjetljiv. Težinu problema uvećava broj ugljenokopnih radnika i veoma niska, upravo najniža proizvodnost rada u britanskim ugljenokopima (samo 2.12 t proizvodne jedinice prema 3,292 t britanskog prosjeka). Težinu tog problema upotpunit će slijedeći uporedni tabelarni pregled:

Proizvodno područje (kamenouglijeni bazen)	Proizvodnja u mil. t.		Radnika u 1000	Proizvodnost u t. 1954. (proiz. jed.)
	1938.	1949.		
Skotska	30,28	23,84	22,58	83,5
Sjever	14,83	12,81	13,48	47,1
Durham	31,41	26,40	25,91	102,4
Sjeveroistok	43,77	42,06	45,73	140,1
Sjeverozapad	17,00	14,44	15,65	59,5
Istočni Midlands	30,78	39,07	45,73	100,8
Zapadni Midlands	19,65	18,26	18,10	51,2
Jugozapad (Wales)	37,45	24,21	25,14	109,1
Jugoistok	1,77	1,60	1,67	6,5
Svega:	227,99	202,69	213,99	700,2

Pad britanske proizvodnje ugljena je općenit. Njega su uvjetovale poslijeratne teškoće i on se ne očituje samo u Walesu; no u tom je proizvodnom rajonu taj pad naročito velik. Tendencija porasta proizvodnje u razdoblju od 1949. do 1954. g. ne ublažava teškoću problema, koji je

elemenat oblika sadašnje etape britansko-ekonomsko-historijskog razvitka.

Podaci prema »Annual Abstract of Statistics 1955.« u instruktivnom prikazu: O. Koppelman, Das Östliche Südwales; Geographische Rundschau, god. 8., br. 10, str. 385—392, Braunschweig 1956.

V. Blašković

Stanovništvo Finske — Prema podacima Statističkog godišnjaka Finske za 1954. godinu (Suomen Tilastollinen Vuosikirja: Tilastollisen Päätoimiston Julkaisena; Helsinki 1955.) razvoj i porast stanovništva te sjeverne evropske republike kretao se posljednjih dvjesto godina ovako:

Godina	Stanovništvo	
	broj	gustoća
1750	421.537	—
1800	832.659	—
1850	1.636.915	4,9
1900	2.655.900	8,0
1950	4.029.800	13,1
1954	4.203.689	13,8

Posljednja brojka prema procjeni s datumom 1. I. 1954. Odnos spolova krajem 1953. god. bio je 1000 m : 1083 ž.

Prema broju stanovništva najveći je grad Helsinki (394.735 stan.); slijede: Turku (106.556) i Tampere (105.747). Stanovništvo ostalih 14 gradova kreće se između 46.600 i 11.950.

Zanimljive su procjene i prognoze (pretpostavke) o starosnoj strukturi i srednjem produženju života finskoga stanovništva do kraja XX. stoljeća. Te procjene

daju ovakve odnose i omjere starosne strukture stanovništva:

God.	0-14	15-49	50-64	preko 65	svega
1950	30,0	50,6	12,8	6,6	100
1955	27,7	50,4	14,4	7,5	100
1960	26,4	49,9	15,8	7,9	100
1970	23,4	51,0	16,1	9,5	100
1980	24,1	49,0	15,8	11,1	100
1990	23,8	49,3	15,4	11,5	100
2000	23,1	47,5	17,8	11,6	100

Relativna gustoća pojedinih finških okružja kreće se danas između 72,6 (okrug Uudenmaan) i 1,9 (okrug Lapin, krajnji sjever).

Petermanns Geogr. Mitteilungen, god. 99/2, Gotha 1955.

V. Blašković

Stanovništvo Jordana — Kraljevina Jordan podijeljena je u 8 administrativnih okruga: Aman (glavni grad Amman), Ajlun (gl. grad Irbid), Balk'a (gl. grad Salt), Karak (gl. grad Karak), Ma'an (gl. grad Ma'an), Nablus (gl. grad Nablus), Jerusalem (gl. grad Jerusalem) i Hebron (gl. grad Hebron). Prema službenim podacima iz 1952. bilo je u Jordanu 1.329.174 stanovnika (od toga 50,8% muških), a broj gradskog

i seoskog stanovništva u pojedinim okruzima pokazuje tabela:

Okrug	Svega stanovnika	Od toga u gradovima	u selima
Aman	190.499	139.675	50.824
'Ajlun	213.877	53.324	160.553
Balka	92.892	25.930	66.963
Karak	60.556	14.127	46.429
Ma'an	29.061	7.344	21.717
Nablus	315.236	77.034	238.202
Jerusalem	301.402	147.655	153.747
Hebron	125.651	35.983	89.668
Svega	1.329.174	501.072	828.102

Najznatniji su gradovi (prema broju stanovnika: Aman (103.304 st.), Jerusalem (46.713), Nablus (42.499), Jeriho (41.593), Hebron (35.983), Irbid (23.157), Tulkarm (21.872), Betlehem (19.155), Ramallah (17.145), Salt (15.478), Karak (5.539) i Ma'an (4.509).

Petermans geographische Mitteilungen, Gotha 1955; 99. god., 3. četvrtgodište; str. 231—232.

V. Blašković

Talijanska ekspedicija u Karakorum i osvajanje K 2 — Karakorum, jedan od najstrašnijih i najvećih planinskih skupova na Zemlji, leži u čvorištu centralno-azijskih planinskih lanaca. Ovo gorje i njegov najviši vrh K2 ili M¹ Godwin Austen (3611 m), drugi po visini na svijetu, bili su predmet istraživanja talijanske ekspedicije sredinom 1954. pod vodstvom prof. Desioa.

Karakteristike ove planinske skupine i njena raznovrsna naučna i alpinistička problematika privlačili su i privlače pasionirane alpiniste, geografe, geologe i geofizičare. Prva saznanja i istraživanja datiraju iz početka 19. stoljeća, ali detaljnije upoznavanje išlo je sporo zbog udaljenosti od kulturnih središta i nepristupačnosti. To naročito vrijedi za naučne ekspedicije, čije izvođenje zahtijeva posebnu organizaciju i izvanredna sredstva.

Britanska geodetska služba izmjerila je visinu vrha K2 1857. ustanovila da je to drugi po visini vrh na Zemlji.

Prošlogodišnja ekspedicija, koju je opremilo Nacionalno vijeće za istraživanja i

Talijanski alpinistički klub i u kojoj su učestvovali neki istaknuti talijanski naučenjaci, imala je zadatak da izvrši geofizička mjerenja i po mogućnosti osvoji vrh K2. Organizacija i izvođenje ekspedicije koristili su iskustva pređašnjih talijanskih ekspedicija (1903. d'Abruzzi, 1913—14. De Filippi, 1929. Di Spoleto, 1930. Dainelli). Poslije definitivno i detaljno izrađenog plana započelo je uspinjanje na K2, koje je s uspjehom završeno 31. srpnja 1954.

U međuvremenu je naučna ekipa ekspedicije vršila magnetometrijska i gravimetrijska mjerenja radi što boljeg upoznavanja geofizičkih i geoloških karakteristika. Ekspedicija je dalje utvrdila i gravimetrijske odnose između Rima, Beyruta, Karachia, New Delhija, Rawalpindija i Gilgita.

Istraživanja su pokazala, da je teren prema Hindukušu seizmički življi, što potvrđuju i učestaliji potresi u zadnjih nekoliko godina. Pretpostavlja se, da su ti potresi posljedica izostatičkih gibanja u podlozi planinske zone.

Ovo su samo sumarni rezultati rada ekspedicije, dok će daljnja razrada dobivenih podataka vjerovatno unijeti više svijetla u geofizičke odnose i probleme

A. Marussi, L'Esplorazione geofisica del Karakorum (Con la spedizione italiana al K2). L'Universo, anno XXXV, no 1, str. 1—12, Firenze 1955.

J. F. Trifunski

Teritorijalni gubici Japana — Mirom u San Francisku od 8. IX. 1951. godine Japan je pretrpeo znatne teritorijalne gubitke. Izgubljene teritorije prostirane su 316.764 km², što pretstavlja 46,83% teritorije, koju je ova država imala 1937. godine. Glavnije izgubljene teritorije su: Formoza, Južni Sahalin, Koreja, Rjukju, Kurili i Pacifička Ostrva.

Na izgubljenim teritorijama 1937. godine živelo je 30.821.000 stanovnika; na Japance je dolazilo samo 1.700.000 duša. Najveći procenat Japanaca, prema ostalom stanovništvu, bio je na Južnom Sahalinu (91%). Posle Drugog svetskog rata Japanci sa izgubljenih teritorija većim delom su preselili u svoju matičnu oblast.

Gubitak pomenutih teritorija mnogo se osetio u privredi Japana. Sume Južnog Sahalina davale su odličnu sirovinu za celulozu. Plantaže šećerne trske na Formozi uslovljavale su da Japan ne uvozi šećer iz drugih zemalja. Koreja je lifero-

vala pirinač, soju i rude. Sa izgubljenih teritorija Japana je dobijao još raznovrsno voće (banane, ananas, pomorande), a u vodama oko njih obavljao se velik dio japanskog ribolova (30%).

Krajem 1953. godine Japan ukupno je imao 87 miliona stanovnika. Po gustini naseljenosti ova država sada zauzima treće mesto na Svetu. Ceni se da će 1970 godine stanovništvo Japana narasti na oko 100 miliona.

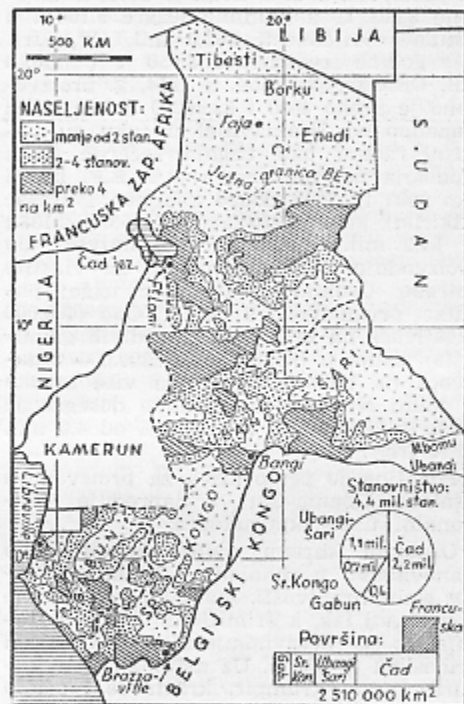
J. F. Trifunoski

Stanovništvo i proizvodnja Francuske Ekvatorijalne Afrike — Dramatična dinamika suvremenih političkih zbivanja u sjevernoj Africi kao da je potisnula interes i pažnju sa ostalih afričkih područja na kojima su se već u prošlom stoljeću ukrštavale kolonijalističke težnje evropskih valesila. Jedno od takvih područja je Francuska Ekvatorijalna Afrika (Afrique Equatoriale Française; kratica A. E. F.). Nakon Prvog svjetskog rata i tu je došlo do promjena; nestalo je bivšeg njemačkog rosjeda, koji je presijecao francuski teritorij na dva mjesta: do naselja Bonga na rijeci Kongo i do grada Bangi na Kongovoj pritoci Ubangi.

Golemi prostor (2,5 mil. km²) današnje A. E. F. podijeljen je u četiri oblasti: Gabun na jugozapadu, 267.000 km², 407.000 stanovnika, glavni grad Libreville, 20.000 stanovnika; Srednji Kongo na jugu i jugoistoku 342.000 km², 693.000 stanovnika, glavni grad Pointe Noire 33.000 stanovnika; Ubangi-Sari u središnjem i istočnom dijelu, 617.000 km², 1.082.000 stanovnika, i Čad na sjeveru, 1.284.000 km², 2.253.000 stanovnika, glavni grad Fort Flamy, 22.000 stanovnika. Od sveukupno 4.435.000 stanovnika 1954. g. bilo je 21.885 Evropljana (odnos domorodaca i Evropljana 1:641). Relativna gustoća naseljenosti u Gabunu je 1,52, u Čad i Ubangi 1,75, u Kongu 2,02, ili prosječno na čitavom teritoriju 1,76. Međutim postoji velika neravnomjernost u aglomeraciji i gustoći stanovništva unutar pojedinih oblasti. Na primjer u isturenim saharским okruzima BET (Borku-Enedi-Tibeti) oblasti Čad na 530.000 km² dolazi oko 21.000 polunomadskih stanovnika. Čifeni se, da je otprilike jedna trećina područja A. E. F. anekumena. Prema procjeni, u pet gradova (osim glavnih gradova još Brazzaville, 85.000 stan.) živi 242.000 (5,4%) stanovnika. Godine 1954. živjelo je 15.353 (70%) Evropljana u gradovima i većim naseljima (u Bra-aville 5245, Pointe Noire ville 1492, Pt. Gentil 956, Ft. Archambault

2669, Bangi 2285, Ft. Lamy 1847, Libre-434 i Dolisie 397). Najviše Evropljana ima u Kongu, 10.163, zatim Ubangi 4534, Gabunu 3829 i Čad 3359. Stanovnici juga su Bantu crnci, u središnjim oblastima Sudanski crnci, a na sjeveru Tibu i Arapi. Zaostalost je velika, socijalni odnosi kolonijalistički, životni standard nizak.

Ekonomsko značenje i važnost karakterizira uzrečica, da A. E. F. »leži na vreći zlata«. Utvrđena su ležišta raznih ruda, šume obiluju dragocjenim drvetom,

a znatne površine sistematski se osposobljavaju za agrarnu proizvodnju. Ima olova, željeza, mangana, fosfata i grafit; kod Minduli (zapadno od Brazzaville) ležišta su bakra, kolumbit (niobij, tantal) je pronađen kod Mayoko u Kongu, a korund u graničnom pojasu između Konga i Gabuna. Na jugu su zlatonosne naulvine (1953 g. izvezeno 1818 kg), a u oblasti Ubangi-Sari proizvedeno je 1953. god. 137.113 karata dijamanta. Na više mjesta nabušena su ležišta nafte.

Veoma je značajno bogatstvo šuma, i drvo je količinski i po vrijednosti na prvome mjestu izvozne ljestvice: 1953. g. izvezeno je 400.082 tone u vrijednosti od

4.306,2 mil. CFA franc (= 15.069,9 mil. Din; 1 CFA franc = oko 3,5 Din); ističu se mahagoni, ebanovina, iroko i dr. Uz teškoće transporta proizvodnju drveta poskupljuje specifična savanska i tropska »razasutost« vrsta drveća: na 1 ha nalazi se prosječno 563 stabala 63 vrste. U izgradnji su moderne pilane: u Gabunu 16 pilana s 40.000 m³ proizvodnog kapaciteta, u Kongu 25 s 57.000 m³, u Ubangi-Sari 12 s 30.000 m³.

Agrarna proizvodnja stalno je u porastu: imade više tisuća ha nasada palme za proizvodnju ulja, koga je 1953. g. izvezeno 3.563 t., a palmine jezgre 9.160 t u ukupnoj vrijednosti 362,5 mil. CFA franc. Iste godine izvezeno je 3.650 t (= 361,4 mil. CFA franc) kakaoa, a 1954. g. proizvedeno je preko 4000 t kave. U dolini Niari (zapadno od Brazzaville) u toku su pokusni radovi oko uzgoja šećerne trske (godišnja potreba šećera u A. E. F. iznosi oko 9000 t); vrlo dobro uspijeva i orasac (kikiriki), koga nešto izvoze (1953. g. 2.136 t = 84,2 mil. CFA franc), dok najveći dio proizvodnje koriste domoroci za vlastite potrebe. Osobito je značajan uzgoj pamuka, prvenstveno u oblasti Čad (400.000 uzgajivača na 220.000 ha obradivih pamučista), zatim u Ubangi-Sari (300.000 uzgajivača na 156.000 ha) te na više mjesta u dolini Niari. Izvoz pamuka dosegao je 1954. g. 32.000 t u vrijednosti od 4,5 mil. CFA franc.

Povoljna je perspektiva za proizvodnju sisala u Ubangi-Sari, a napreduje i racionalni uzgoj kaučukovca.

Osnovnu ishranu nalazi domorodačko stanovništvo u manioki i banani. Usprkos slabe hranivosti, manioku vole, jer je njen uzgoj lak, a primitivna obrada odražuje se u neravnomjernim hektarskim prinosima (5–30 t). Uz manioku gaje kukuruz, grah, krumpir, krastavce i ostalo povrće. Posljednjih se godina otočelo pokusnim uzgajanjem riže. U sjevernim oblastima manioku zamjenjuje proso (prinosi 3,5–12 q na 1 ha); pokuse vrše sa pšenicom, a u području pustinje ima oko 250.000 stabala datulove palme.

Veliki neprijatelj stočarstvu je ce-ce muha. Ipak, u sušnom području Čad ima oko 4 mil. goveda; u oblasti Ubangi-Sari uzgoj goveda počeo je 1924. g. i 1951. g. bilo je tu već 350.000 grla te krupnozube stoke, koja zauzima vidno mjesto u izvozu (1953. g. 37.412 t u vrijednosti od 218,4 mil. CFA franc). Aranskih koza ima 2,5 mil. komada, aranskih ovaca 500.000, a guinea-ovaca 400.000; u području Čad ima 110.000 konja, a u pustinjskim stepama 700.000 deva. Kokoši, pataka i golu-

bova ima posvuda, a svinja samo južno od oblasti Čad. U doba ropstva slonovača je bila osnovna izvozna roba (u razdoblju 1896.–1900. izvezeno je godišnje prosječno 107 t); 1953. g. njen je izvoz pao na 3,6 t.

Budžet A. E. F. porastao je od 2,7 mrd. CFA franc 1949. g. na 8,9 mrd. 1954. g. Statistički podaci o trgovini nisu dovoljno pouzdani. Priličan je t. zv. »crni izvoz« (goveda, masnoća, koža) i »crni uvoz« (so, tekstil) između A. E. F. s jedne te Nigerije, Kameruna i Belgijskog Konga s druge strane. Prema registriranim podacima ukupni izvoz A. C. F. iznosio je 1953. g. 10 mrd. CFA franc, od toga 66% u Francusku. Uvoz je te godine iznosio 14,8 mrd. CFA franc, od toga 57,6% iz Francuske, nakon koje slijede u uvoznj bilanci USA sa 8,7%, a na trećem je mjestu Zapadna Njemačka sa 6,4%.

Količinski se na prvom mjestu uvoza nalazi vino (208.624 t), zatim nafta (83.761 t), cement (73.219 t), šećer (9.153 t), brašno (6.721 t), strojevi (5.878 t) i tekstil (2.423 t), a po vrijednosti strojevi (2.152 mil. CFA franc), zatim nafta (1.408,6 mil.), tekstil (1.150,2 mil.), šećer (569 mil.), vino (563 mil.), cement (467,2 mil.), i brasno (255,5 mil.).

Uz niz problema i teškoća oko iskorišćavanja prirodnih dobara i unapređenja agrarne proizvodnje, jedno od vrlo akutnih pitanja A. C. F. je nedostatak stručne radne snage. U proizvodnim i najamnim odnosima A. C. F. provedena je naročita platna kategorija radnika i službenika na četiri platne zone, svaka po šest platnih razreda. Plaće radnika i službenika kreću se dnevno: u I. zoni od 40 do 400 franc; u II. zoni od 38 do 380 franc; u III. zoni od 33 do 330 franc i u IV. zoni od 30 do 300 franc.

Veoma široki rasponi unutar svake zone odražavaju se u velikoj neravnomjernosti realnih nadnica i životnog standarda najamnih radnika i službenika uvoznog izvoznih, pretežno monopolističkih velepoduzeća. Što pak za takva poduzeća danas stvarno znači A. E. F. govori i porast vrijednosti uvoza od 127,5 mil. 1938. g. na 6.910,2 mil. 1953. g.

U istom razdoblju porasla je i vrijednost izvoza od 242,6 mil. na 10.280,7 mil. CFA franc. U ovim brojkama djelomično se odražava suvremena ekonomska i životna stvarnost Francuske Ekvatorijalne Afrike, a u sklopu veoma kompleksne opće afričke političke problematike ogleda se i težnja Francuske oko uvođenja širih autonomnih administrativno-upravnih oblika i u tom kolonijalnom području.

H. Schiffers, Entwicklungstendenzen in Francösisch-Aquatorial-Afrika; Geographische Rundschau, god. VIII. br. 10., str. 373-384, Braunschweig, 1956.

VI. Blašković

Nekoliko podataka o Belgijskom Kongu

— Površina Belgijskog Konga iznosi 2.343.930 km², a podijeljena je u 6 pokrajina, od kojih je površinom najveća Orientale (504.497), a najmanja Kivu (254.640 km²). Na toj površini registrirano je početkom 1953. god. 11.865.475 stanovnika, od kojih je bilo samo 76.764 bijelaca. Najviše stanovnika živi u pokrajini Leopoldville (na 363.000 km² svega 2.735.764 od toga 21.995 bijelaca). Najslabije je naseljena južna i brdovita pokrajina Katananga (496.965 km²; 1.373.685 stan.), u kojoj ima najviše bijelaca (23.609).

Od važnih poljoprivrednih kultura Konga bilo je 1952. god. sijano ili sadeno: manioka 581.424 ha, 363.421 ha, kukuruz 349.365 ha, banane 214.758 ha i orašac (kikiriki) 299.173 ha.

Proizvodnja ruda (metala i nemetala) bila je te godine slijedeća: kameni ugljen 252.885 t, bakar 205.749 t, cinak (tutija) 98.948 t, mangan 63.989 t, kositar (kalaj) 14.003 t, kobalt 6.831 t, volfram 630 t, srebro 147.034 kg, kadmij 20.506 kg i dijamanta 11609/1000 karata. Podaci o proizvodnji urana nisu objavljeni.

Statistika željezničkog saobraćaja daje za 1952. godinu ove podatke: ukupno 4.790 km pruga, 388 lokomotiva, 179 osobnih i 6.594 teretna vagona.

Petermanns Geogr. Mitteilungen, god. 99/2, Gotha 1955.

VI. Blašković

USA na svjetskom tržištu riže — Tokom predratnih i poratnih godina USA su primijenile odgovarajuću mehanizaciju i razvile moćnu produkciju riže. Danas su USA ne samo u pšenici, već i u riži među glavnim proizvođačima na svjetskom tržištu. Ali su posebne prilike na tržištu riže i uvjeti produkcije USA donijeli i odgovarajuće poteškoće za ovaj američki proizvod.

U siječnju 1956. g. imale su USA na skladištu oko četvrtinu količine riže, koja se u toj godini nudila na svjetskom tržištu (2,4 prema 5—6 milijuna tona). Na svjetsko tržište dolazi tek oko 5% svjetske proizvodnje riže. Glavni proizvođači i potrošači su zemlje monsunske Azije.

Burma i Tailand imaju višak za izvoz, a ostale zemlje su kupci.

Svjetska trgovina riže je uglavnom (92%) kontrolirana i regulirana bilateralnim međunarodnim ugovorima. Azijski proizvođači se zadovoljavaju skromnijim zaradama, a kupci traže povoljnije uvjete. U tim uvjetima skuplja američka riža, bez obzira na kvalitet, teže nalazi kupce. Tome treba dodati i općenito povećanu ponudu agrarnih proizvoda. USA su od 1954. na 1955. g. smanjile zasijanu površinu za 25%, ali je, zbog bolje žetve, prinos opao u manjoj proporciji.

D. V. Rivenburgh i I. Th. Willakan, U. S. Rice Trade 1956, Foreign agriculture, sv. 20, br. 2, Washington 1956.
J. R.

D. E. W. Line-radarska mreža u Arktiku — U svim dosadašnjim ratovima iznenadni je napad bio faktor od prvorazredne važnosti čak i za konačan ishod sukoba, a svi se stratezi slažu da bi on bio daleko važniji u eventualnom budućem atomskom ratu.

Početkom 1955. utvrdilo se da SSSR posjeduje najteže mlazne bombardere čiji akcioni radius omogućuje bombardiranje (atomske) svih vodećih američkih industrijskih centara. Dosadašnja radarska mreža »McGill Fence« ili »Mid-Canada Line« koja se uglavnom pokriva sa 54. paralelom ne može zadovoljiti potrebe sigurnosti u novo nastaloj situaciji. Zato su USA i Kanada započele graditi novi daleko efikasniji obrambeni sistem poznat pod imenom »Distant Early Warning Line« stanica; dirigitiranih projektila, te aerodroma s lovačkim avionima. D. E. W. Line protezat će se od najzapadnijeg rta Aljaske preko sjeverokanaadske obale i Hudsonova zaljeva na Balfinovu Zemlju, a svešavat će na Grenlandu kod Thule. Izgradnja obrambene mreže ovakvih razmjera nije lak posao kad se ima na umu u kakvoj se prirodnoj sredini izvodi. Radovi će stajati »znatno iznad 100 milijuna funti«, a bit će dosada najveći tehnički pothvat u Arktiku.

U julu 1955. flota od preko 120 transportnih brodova i ledolomaca počela je prevoziti preko 500.000 t materijala do najzapadnijih zaljeva.

Iako se pothvat ne može izvesti bez brodova, glavni je teret prebačen na avione i helikoptere (pohvat veličine berlinskog Air-Lifta). Prvi je zadatak izgradnja montažnih aerodroma s kojih polijeću čak i golemi »Globemasteri«, koji dalje razvoze materijal.

Iako je pothvat isključivo vojnog karaktera, ipak koristi i mirnodopskim ciljevima.

Putnički avioni, koji lete ovim područjem u stalnom su kontaktu s radarskim i meteorološkim stanicama, a aerodromi služe za prisilno spuštanje.

T. Segota

Valoriziranje Grenlanda — Do drugog svjetskog rata Danska je strogo ograničavala ili bolje zabranjivala useljavanje na Grenland, nastojeći da očuva stari eskimski način života i spriječi negativne posljedice dodira sa bijelcima i primanja modernog načina života.

Objektivni razlozi su nametnuli napuštanje ove politike. Danas na Grenlandu živi oko 25.000 stanovnika, od kojih su samo oni u Thuleu (570) potpuno odvojeni i čisti Eskimi. Ali su oni, nakon građenja velike avionske baze, došli u neposredan dodir s američkom supra tehnikom i odgovarajućim načinom života.

Otopljanje arktičke klime naročito se osjeća na zapadnim obalama Grenlanda («Grenlandska rivijera»), što je sa sobom donijelo velike promjene. Mora su postala bogata bakalorom, čiji lov daje veliki prinos. Strah od ponovnog pogoršavanja klime utječe da danska uprava ne ulaže veća sredstva za tehničku opremu i organizaciju ribolova. Blaža klima omogućava gajenje ovaca i goveda, a sa najboljim uspjehom su uvedeni irvasi iz Norveške. G. 1948. bilo je na jugozapadnom Grenlandu 20.000 komada ovaca; u kraj oko Godthaaba puštena su 1953. g. 262 irvasa, koji su se do 1955. namnožili na 670, a računa se, da bi postepeno mogli napučiti cijelu zapadnu obalu do Thulea na sjeveru. S uspjehom su zasađene četinjače. Pokusne postaje dokazuju, da je moguće i ograničeno poljodjelstvo.

Rude predstavljaju važan izvor nacionalne ekonomije. Tradicionalnom iskorišćivanju vrijednog kriolita oko Diska pridružio se mramor. Ispitivanja su pokazala, da Grenland obećava vrijedne rude, čije dobivanje se isplati i u malim količinama. Kod Ivigtuta nađen je cirkonijum, a kasnije i uranijum, a na jugoistočnoj obali olovo i cink. G. 1952.—53. uređena je i prva stalna rudarska kolonija.

Mogućnost korišćenja hidroenergije na jugozapadnoj obali i nuklearne sirovine otvaraju izgleda i za industriju (cement, rafinerije ruda, konzerve riba, prerada mramora i sl.). S time u vezi dolazi i problem uzdizanja domaćeg stanovništva,

čemu danska uprava posvećuje dosta pažnje. Zanimljivo je, da u jugozapadnim i pitomijim krajevima prevladavaju Eskimi, ali u sjevernijim pionirskim postajama rade gotovo isključivo bijelci. U cjelini bilo je 1955. manje od 3000 muškaraca Evropljana prema 9000 Eskima.

Tradicionalni grenlandski prihod od krzna opada ne samo na relativnoj već i apsolutnoj vrijednosti (1953. god. oko 1.060.000 kruna, a 1954. oko 900.000 kruna). Glavni prihod dolazi sada od ribe i ruda, a stočarstvo daje lijepe izgleda. G. 1954.—55. inozemna trgovina je prešla 100 mil. kruna, što znači da na jednog stanovnika otpada pet puta više nego u Francuskoj.

Grenland se mnogo spominje u vezi s interkontinentalnim avionskim prometom. Za avionske linije između Skandinavije i pacifičke obale Sjeverne Amerike najpogodniji je aerodrom Søndre—Strömford. 150 km od Disko. Čuveni i istaknuti aerodrom Thule nije pogodan za civilne linije i ostat će samo vojna baza. Ekonomski razvoj, specifičnost kraja i uređenje prometnih veza obećavaju i turistički razvoj, što je Danska ranije branila. Od 1953. g. vrijede isti zakoni za Dansku i Grenland, te su ranija ograničenja i posebne odredbe prestali.

J. Corbel, L'Essor du Groenland, L'Information géographique, g. 20., br. 3, str. 98—102, Paris 1956.

J. Roglić

Svjetska proizvodnja nafte 1955. i 1956. godine — Petrolejska industrija je zacijelo jedina grana svjetske privrede, koja od svog početka (kraj 19. st.) ne zna za stagnaciju ili pad, već samo za golem napredak. Neslučena motorizacija svijeta uvjetovala je porast proizvodnje nafte sa 55 milijuna t prije Prvog svjetskog rata na 384 mil. t 1938. i 371 mil. t 1945. Poslijeratni razvoj nastavio se još bržim tempom, pa je u zadnjih 10 godina svjetska proizvodnja više nego udvostručena.

Proizvodnja u tisućama tona:

	1955.	1956.
Sjedinjene države	334 931	351 647
Kanada	17 426	22 800
Venezuela	112 379	129 000
Kolumbija	5 768	6 200
Trinidad	3 564	4 150
Meksiko	12 599	13 300
Argentina	4 469	4 350
Peru	2 304	2 400
Ekvador	465	480

	1955.	1956.
Bolivija	351	440
Čile	332	480
Brazilijska	260	590
Kuba	49	90
Kuvajt	54 756	54 982
Saudijska Arabija	47 535	47 874
Irak	33 648	31 325
Perzija	16 205	26 530
Kvatar	5 438	5 876
Egipat	1 823	1 800
Bahrein	1 499	1 500
Kuvajt, neutr. zona	1 362	1 600
Turska	202	300
Indonezija	11 790	12 500
Britanski Borneo	5 308	5 740
Nova Gvineja	474	360
Indija	330	380
Japan	319	320
Pakistan	276	290
Burma	199	225
Austrija	3 666	3 420
Njemačka	3 147	3 506
Nizozemska	1 022	1 100
Francuska	875	1 261
Maroko	102	98
Alžir	57	45
Jugoslavija	257	285
Mel. Britanija	54	67
SSSR	70 793	84 000
Italija	205	500
Rumunjska	10 575	10 920
Mađarska	1 600	900
Bugarska	150	240
Albanija	220	290
Poljska	180	200
ČSR	140	140
Kina	966	1 176
CIJELI SVIJET	770 000	835 707

U 1955. postignut je dosada najveći porast petrolejske produkcije. Ukupna svjetska proizvodnja prešla je 770 mil. t i prema prethodnoj godini povećala se za 84 mil. t odnosno 12%. (U zadnjih 30 god. svjetska proizvodnja sirove nafte povećavala se prosječno za 5,5% godišnje). Proizvodnja stalno raste, pa je 1956. svjetska proizvodnja nafte porasla za 65 mil. t odnosno 8,5%.

SAD i Kanada — Poslije pada u 1954. (za 5,5 mil. t) proizvodnja Sjedinjenih država je 1955. porasla za 23 mil. t ili 6,6%, te 16,7 mil. t odnosno 5% god. 1956. što je znatno manje od svjetskog porasta (8,5%), pa je udio SAD u svjetskoj proizvodnji po prvi puta pao na ispod 50% t. j. na 43,7% god. 1955. odnosno 42,1% god. 1956. Značajno je stalno oradanje relativnog udjela SAD u svjetskoj proizvodnji nafte. Kanadska je pro-

izvodnja u stalnom i naglom porastu (1956. povećanje za 30,8%), pa je ta zemlja nakon desetgodišnje eksploatacije izbila na osmo mjesto u svijetu. Proizvodnja je koncentrirana u prerijskoj unutrašnjosti.

Latinska Amerika — Nezapamćen »boom« u SAD i ekonomski prosperitet Zapadne Evrope uvjetovali su jak porast proizvodnje u Venezueli, koja sa 1/3 proizvodnje SAD stoji znatno ispred trećeg svjetskog proizvođača — SSSR-a. Proizvodnja Meksika je porasla zbog otvaranja brojnih novih izvora; trećinu proizvodnje daje kraj Ocotepes-Ordenez. Argentinska je proizvodnja 1956. nešto pala, zacijelo zbog političke nestabilnosti. Proizvodnja se sve više koncentrira na naftonosnom polju Duran kraj bolivijske granice (pokrajina Salta). Usprkos relativno znatnom porastu (osobite napore ulaže Brazilija) proizvodnja ostalih država ima manje značenje. Udio Latinske Amerike u svjetskoj proizvodnji iznosio je 1955. god. 18,5%, a 1956. se zbog velikog porasta proizvodnje u Venezueli povećao na 19,4%.

Prednji Istok — Proizvodnja Prednjeg Istoka porasla je 1955. god. za 17,5% (24 mil. t), pa je njegov udio u svjetskoj proizvodnji 1955. porasao na 21,2%. Gotovo polovica porasta (13 mil. t) rezultat je ponovnog puštanja u pogon rafinerije u Abadanu. Osim u Perziji, proizvodnja u ostalim zemljama nije bitno napredovala. Zbog inkonvertibilnosti valute i ograničenja tržišta nije porasla proizvodnja Saudijske Arabije. Pad egipatske proizvodnje nastao je iscrpljenjem starih izvora; proizvodnja će se opet povećati, jer je započela eksploatacija novog polja Balaim na Sinajskom poluotoku. God. 1956. proizvodnja je porasla samo za 5,7% (9 mil. t), pa se smanjio (20,6%) relativni udio Prednjeg Istoka u svjetskoj produkciji nafte. Proizvodnja je jako porasla samo u Perziji (Abadan!) dok je u ostalim zemljama stagnirala ili je čak i pala (Irak).

Daleki Istok — Udio Dalekog Istoka u svjetskoj proizvodnji nafte iznosio je 1955. i 56. 2,4%. Politička nestabilnost i ekonomska slabost novostvorenih država glavni su uzroci malog porasta (1956. samo 1,1 mil. t). Proizvodnja Britanskog Bornea uglavnom ovisi o izdašnosti novog polja Seria. Pala je proizvodnja na Novoj Gvineji usprkos novootvorenim izvorima. Indijska proizvodnja koncentrirana je u Assamu (polja Digboi i Nahorkatiya).

Zapadna Evropa — Zapadno-evronske države ulažu velike napore u eksploataciju malenih i skromnih ležišta nafte. God. 1955. najveći je proizvođač bila Austrija, a 1956. na prvo je mjesto izbila Zapadna Njemačka. Francuska je proizvodnja 1956. naglo porasla, a koncentrirana je na novim izvorima Parentis (otkriveni 1954.) na jugozapadu zemlje. Središte je talijanske proizvodnje na Siciliji. Zapadna Evropa sudjeluje 1955. i 56. u svjetskoj proizvodnji sa 1,2%.

SSSR, Ist. Evropa i Kina — Proizvodnja Bakua stagnira, ali je jako porasla u kraju Volga—ural («*Drugi Baku*»), koji već daje dvije trećine sovjetske nafte. Pločiti daje oko 1/4 rumunjske nafte; njegov relativni udjel stalno opada u korist novih izvora u Moldaviji (Altenie i Pitesti) otkrivenih poslije 1943. Mađarska je proizvodnja koncentrirana oko Blavnog jezera. Otkriveni su novi izvori nafte o Dobrudži, koji će zacijelo uskoro zadovoljiti potrebe Bugarske. Za kinesku proizvodnju nije poznato da li se bazira na nafti ili uljanim škriljevcima. Ova skupina zemalja sudjeluje 1955. sa 10,8% u svjetskoj proizvodnji nafte, a 1956. sa 11,6%.

Proizvodnja nafte i sueska kriza — U cjelini uzeto sueska kriza nije utjecala negativno na svjetsku proizvodnju nafte.

Stalni porast proizvodnje na zaradnoj hemisferi i Prednjem Istoku prije izbijanja rata u Egiptu poništio je negativni utjecaj političkih događaja na opadanje proizvodnje krajem godine. S druge strane, velika potražnja nafte u Zaradnoj Evropi nakon zatvaranja Sueskog kanala dovela je do naglog porasta proizvodnje u Venezueli i SAD. Ali ni proizvodnja Prednjeg Istoka u cjelini nije bitno pala. Veliki porast proizvodnje rafinerije u Abadanu, te prevoženje nafte iz Saudijske Arabije i Kuva'ita supertankerima oko Rta Dobre Nade djelomično su poništili negativni utjecaj zatvaranja Sueskog kanala odnosno naftovoda Tap-line. Sueska kriza najteže je pogodila (osim drastičnog smanjenja potrošnje u Zaradnoj Evropi) Irak i Egipt. Presiećanje naftovoda u Siriji odsjeklo je Kirkuk (glavni proizvodni centar u Iraku) od petrolejskih luka u Sidonu, Tripoliju i Baniasu, a preko Perzijskog zaliva (luka Fao) može se izvoziti tek neznatna količina nafte. Egipatska je proizvodnja znatno pala zbog iraelske okupacije naftonosnih polja na Sinaju.

La production pétrolière mondiale en 1955. Problèmes Économiques Paris 31 janvier 1956.; La production pétrolière mondiale en 1956. Problèmes Économiques. Paris 26. février 1957.

T. Segota

POKOJNICI

EMMANUEL DE MARTONNE
(1873—1955)

Ugledna francuska geografska škola je izgubila svoju vodeću ličnost, a geografija svijeta jednog od svojih najuglednijih predstavnika.

E. de Martonne znači etapu ne samo u razvoju francuske, već i svjetske geografije. On je znao dalje graditi i razvijati francusku geografiju na solidnim temeljima, koje je zasnovao i postavio njen osnivač V. de la Blache.

Poslije studija na l'École Normale, gdje su studirali mnogi od najuglednijih francuskih geografa, ostao je neko vrijeme na ovoj školi, a 1899. preuzima nastavu na univerzitetu u Rennesu; 1905. prelazi na univerzitet u Lyonu, gdje je 1907. izabran za profesora. G. 1909. prelazi na Sorbonnu, gdje ostaje kroz dalje 34 godine svoje službe. Ali i poslije umirovljenja ostaje veoma aktivan, dok su mu to zdravstvene prilike dozvoljavale, te je

do kraja života simbol geografije u svojoj zemlji.

Dubokim i kompleksnim poznavanjem problema i širinom geografskog interesa E. de Martonne ima primjernu geografsku kulturu i najbolje uvjete za velikog učitelja. Nakon doktorata iz društvenih (ès lettres) nauka (dizertacija «*La Valachie*») polaže i doktorat prirodnih (ès sciences) nauka (dizertacija «*L'évolution morphologique des Alpes de Transylvanie*») — čime je primierom pokazao potrebu kompleksne i jedinstvene geografske kulture. Iako se u svom naučnom radu bavi prvenstveno geografskim proučavanjem prirodnih elemenata, on je redakcijom posmrtnog djela V. de la Blache o geografskom značenju društvenih faktora («*Principes de géographie humaine*») pokazao magistralno poznavanje i ovog aspekta geografskog objekta. Tome treba dodati i solidnu matematičku kulturu, poznavanje eksperimentalnih nauka i zavidno umjeće crtanja.

Ova širina znanja i uspješni radovi donijeli su i rijetka formalna priznanja, jer je E. de Martonne istovremeno imao položaj profesora na Filozofskom (ès lettres) i Prirodoslovnom (ès sciences) fakultetu.

Stalnim naučnim i 44 godišnjim univerzitetskim radom bio je E. de Martonne vezan za teritorij svoje zemlje, sa kojom je prvenstveno crpio primjere i pomoću njih konkretizirao pojmove. Boravak u Bretagni urodio je odličnim studijama ove stare mase, a relativno kratak rad u Lyonu vezao je E. de Martonnea za Alpe. On je konstatirao značenje preglacijalnih gibanja i pomlađivanja reljefa. Epochalno djelo »Géographie physique de la France« pokazalo je majstersko poznavanje cijelog francuskog prostora.

Ali E. de Martonne je odlično poznao i ostale krajeve svijeta. Izborom dviju rumunjskih regija za doktorske dizertacije, kao da je htio primjerom pokazati, koliko je za geografsku kulturu potrebno poznavanje stranih krajeva. Uz Rumuniju, za koju je bio najbolji geografski stručnjak, E. de Martonne je temeljito i s izuzetnim uspjehom obradio srednju Evropu (u kolekciji »Géographie universelle i dr.). Odlično poznavanje Amerike i drugih krajeva svijeta predstavljalo je bogatu riznicu regionalnih znanja. G. 1929. vodio

je kroz Jugoslaviju francusku inter-univerzitetsku ekskurziju.

Ogromno bogatstvo geografske kulture dolazi do izražaja u njegovom udžbeniku »Traité de géographie physique«, koji je prvi put objavljen 1909., a autor je doživio i sedmo izdanje. Ovaj »udžbenik nad udžbenicima« postao je jedno od glavnih izvora osnovnih znanja za sve geografe svijeta, a E. de Martonne stvarni svjetski učitelj geografije. U svakom poglavlju ovog udžbenika E. de Martonne je već stečenim saznanjima dodao svoje bitne priloge.

Ovim velikim zaslugama na nacionalnom i internacionalnom naučnom polju slijedila su i odgovarajuća priznanja. E. de Martonne vrši vodeće funkcije u geografskom životu svoje zemlje, a kad ih više nije mogao obavljati, svi su željeli da ih dalje, bar formalno, zadrži. Ovom nacionalnom primjeru slijedili su i geografi svijeta. E. de Martonne je bio najeminentniji predsjednik Internacionalne geografske unije i kad je to mjesto napustio, biran je za stalnog počasnog predsjednika.

Francuska i svjetska geografija izgubile su zajedničkog protagonistu. Ovo jedinstvo gubitka i osjećaja velik su i trajan spomenik, koji iza sebe ostavlja E. de Martonne.

J. Roglić